

KÖY SEYİRLİK OYUNLARI

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

TÜRK TİYATROSU

**GELENEKSEL TÜRK
TİYATROSU**

Karagöz

Orta oyunu

Meddah

Köy Seyirlik Oyunu

Komedî

Trajedi

Dram

**MODERN TÜRK
TİYATROSU**

EĞİTİM AMACI KULLANILMAKTADIR

KARAKUS

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Köy Seyirlik Oyunları, köylülerin uzun kış aylarında ve düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenleyip oynadıkları dram karakterli temsillerdir.

Köy seyirlik oyunlarının genel özellikleri:

- ★ Seyirlik oyunlar; sözden çok şarkıya, dansa ve bedensel anlatıma dayalıdır.
- ★ Oyunlar; büyü törenleri ve ritüellerden izler taşır; günlük yaşamla da sıkı sıkıya bağlantılıdır.
- ★ Bu oyunlar, köylülerce uzun kış aylarında, düğünlerde, bayramlarda eğlenmek için düzenlenir.
- ★ Köylülerin güldürücü, acıklı ve sessiz olarak sınıflandırdığı bu oyunlar anonimdir.
- ★ Oyunlar, zamana ve içinde bulunulan zamana göre kapalı yerlerde veya açık havada oynanabilir.
- ★ Özellikle doğanın canlandığı, hasat gibi olayların gerçekleştiği, mevsim değişikliklerinde oynanır.
- ★ Oyunlarda çevrede bulunan malzemelerle oluşturulan, basit dekorlar, aksesuarlar ve kostümler kullanılır.
- ★ Müzik ve dans köy oyunların önemli unsurlardır.
- ★ Oyunlarda, davul, zurna, keman, tef, çan, zil, tulum, darbuka, daire, teneke ve kaval gibi çalgılar kullanılır.

Dini Kökenli Oyunlar

- 1 – Yılın değişmesiyle ilgili oyunlar
(Köse – gelin oyunu gibi);
- 2 – Soyut fikirlere bağlı oyunlar
(Arap oyunları);
- 3 – Hayvan kültüne bağlı oyunlar
(Saya Gezme oyunu);
- 4 – Bitki kültüne bağlı oyunlar
(Cemalcik, mahsulün elde edilmesi oyunu);
- 5 – Mezhep merasimleri
(Alevi Bektaşî tarikat karakteri taşıyan temsiller)

Köse – Gelin Oyunu

Genelde kırsal bölgelerde tarım faaliyetlerinin olmadığı kış günlerinde üzerine bağladığı ot ve yünle hazırlanan kostümün içine giren "köse", eşiyile mahalledeki evleri dolaşıp un, şeker, yağ, bakliyat gibi gıda maddeleri ve para toplar.

Mahalle sakinleri de kösenin eşini ve evlerden topladıklarını kaçırmaya çalışır. Oyunun sonunda köse ile eşinin topladığı ürünler, mahalledeki ihtiyaç sahibi ailelere dağıtılır.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Arap Oyunu

Düğünlerde Cumartesi gecesi (gelinin yeni evine gideceği gün) oynanan bir oyundur. Oyuncular; yaşlı bir dede, ebe (eşi), bir Arap (oğulları) ve oyunu oynamak isteyen en az üç veya beş kızıdan oluşur. Oyuncuların hepsi de erkektir. Dede, sakal olarak koyun postunu bir ip yardımı ile çenesine tutturur. Dedenin sırtı kambur görünümü vermek için yastık konulur. Bele iple tutturulmuş bir kasnak ya da kalbur bağlanır. Elinde de baston bulunmaktadır. Ebe (eşi) ve kızları kadın kılığına girerek etek, buluz giyerler. Sadece gözleri görülecek şekilde başlarına yazma sararlar. Ebe kızlardan farklı olarak sırtına kambur görünümü vermek için yastık koyar. Onun da elinde bir baston ya da o niyetle kullanılacak bir değnek vardır. Oğulları rolündeki Arap'ın yüzüne ocaktan is alınarak sürülür. Oyuncular yanlarına da bir eşek alırlar. (Yada iki kişi arka arkaya durur. Öndeki eğilir. Arkadaki de onun üstüne "eğilerek kafasını sırtına koyarak yatar. Bunların üstüne çul, (kilim) konulur. Böylece eşek görünümü vermeye çalışılır.) Amasya

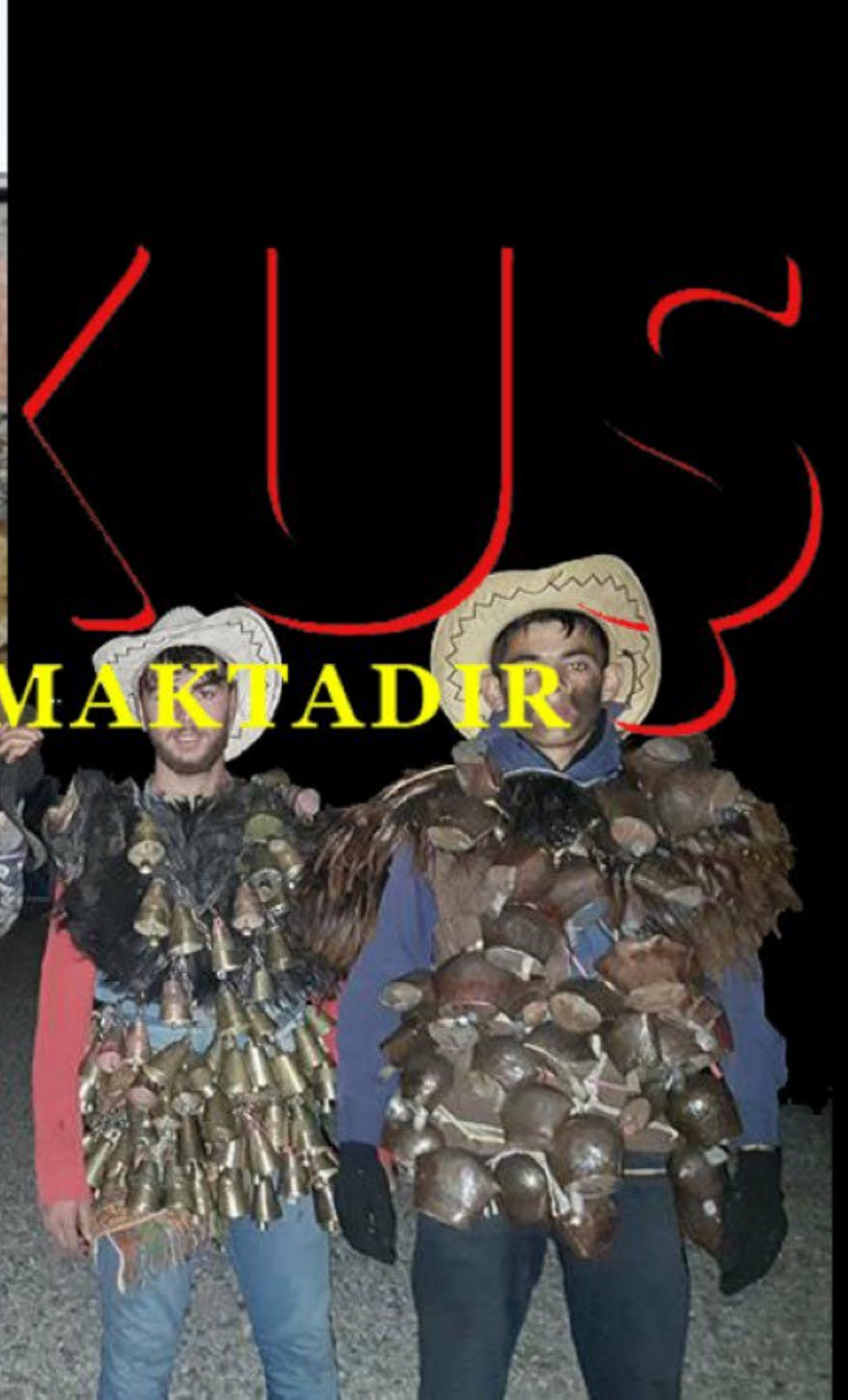

Saya – Koç Katım Oyunu

Halk arasında, kuzuların koyun karnında canlandığı günler olarak kabul edilen zemherinin 27. günü koyunculuk yapan ailelerin çocuklarının oynadığı bir oyundur. Geleneksel seyirlik oyunlarından. Esas itibari ile 7 oyuncudan kurulur. 1- Keçekülah 2-Manici 3-Değnekçi 4-Siyah ayı 5-Beyaz ayı 6-Tefçi 7-Torbacı...

Keçekülahın başında keçe bir külah, belinde kuşak ve kama, başında Türkmen poşusu, elinde maşa vardır. Oyunu düzenler. Seyirci ve oyunculara gerekli komutları verir. Gidilecek evleri belirler. Toplanan yiyecekleri

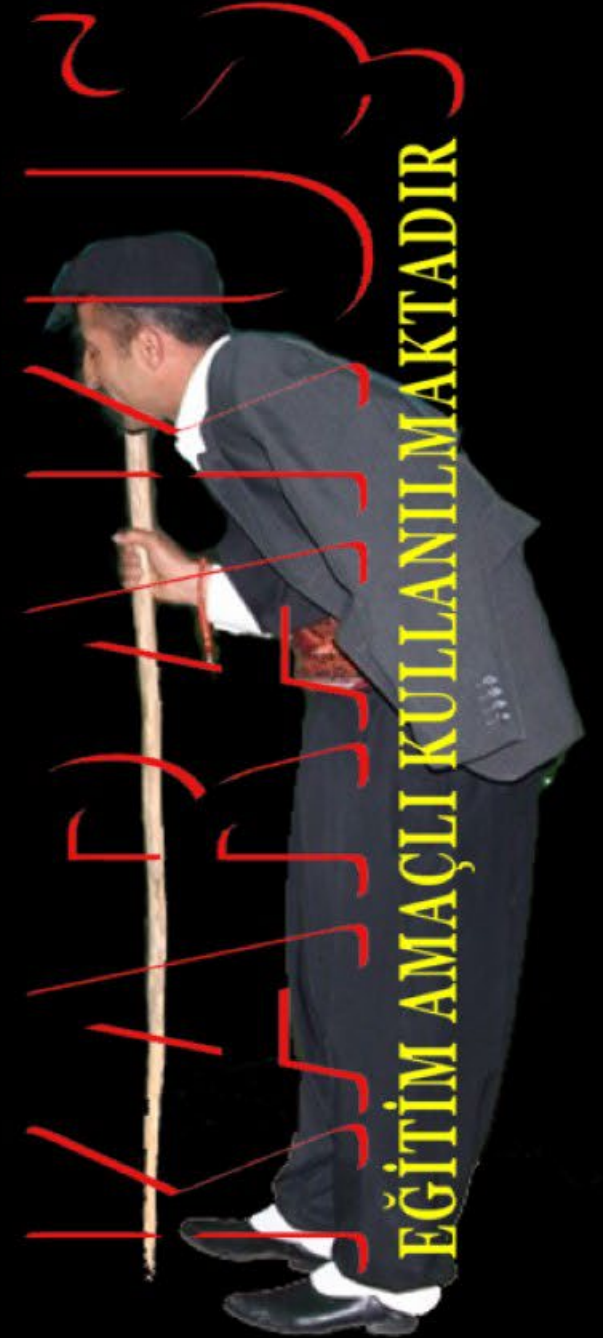
pişirtip beraber yenmesini sağlar. Manici ev sahibinin durumuna göre mani söyler. Ev sahibi bekletirse veya az verirse ona göre maniler söyler. Tefçi manicinin ezgisine göre tefini çalar. Değnekçi, keçekülahın yardımcısıdır. Torbacı verilen yiyecekleri toplar, torbasına koyar. Siyah ayının yüzü siyaha boyanır. Siyah gömlek ve don giyer. Beyaz ayı ise beyaz gömlek ve beyaz don giyer. Oyun esas aylar üzerine kurulur. Aylar hem mahalli oyunlar oynar ve hem de keçekülahın komutu ile türlü muziplikler yaparak seyredenleri güldürürler.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Dinsel Olmayan Oyunlar

- 1 – Günlük hayattan alınanlar (Tarla Sınır, Kalaycı oyunları);
- 2 – Masallara bağlı oyunlar : (Keloėlan oyunu);
- 3 – Destanlara veya saz şairlerinin hayatlarına bağlı oyunlar (Gcebe oyunu);
- 4 – Tarih hdiselere bağlı oyunlar : (İstikll Savaşı oyunu);
- 5 – Hayvanları taklit edici oyunlar (Kartal ve Tilki oyunları);
- 6 – Samıt veya ll oyunları (Yař, Yılbaşı, Berber, Kovandan Arı alma);
- 7 – Bebek (Kukla) oyunları (Kaarar oyunu) bölümlerine ayırmak mümkündür.

EğİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

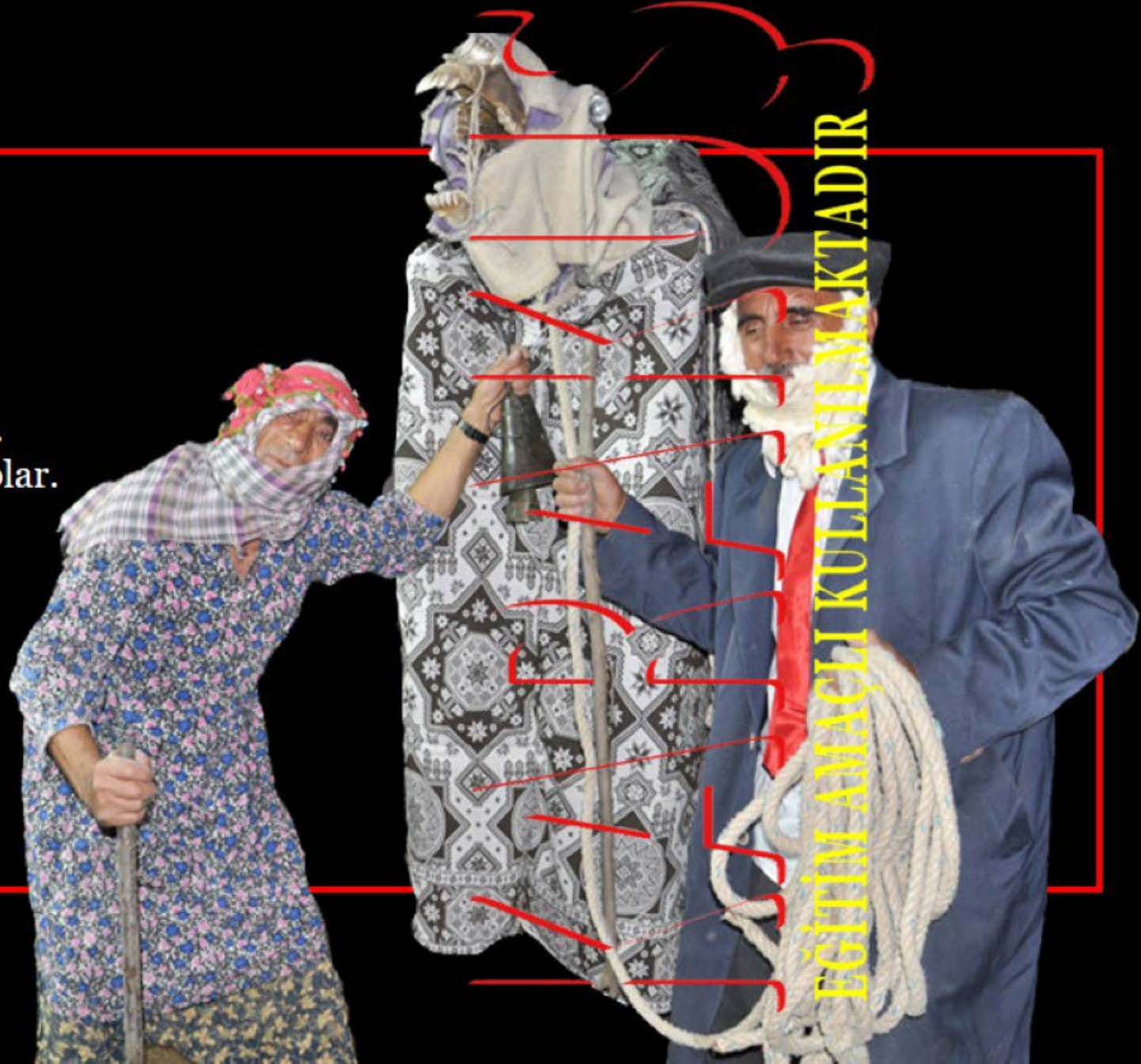
DAMAT TIRAŐI

Ortaya bir sandalye konur ve damat sandalyeye oturtulur. Oynayanlardan biri; bir elinde boya fırçası (süpürge) balta (nacak, orak); diğerk elinde de bir su kovası ile gelir. Damadın yüzünü sabunlu boya fırçasıyla ya da süpürgeyle fırçalar. Sonra balta ya da diğerk aletlerden biriyle damadı tıraş etmeye başlar. Bazen de su yerine tükürükle tıraş ederler. Oyunda damadın başına bir kova su döküldüğü de olur. Orada bulunanlar, tıraş süresince damadın çevresinde halay çekerek, mâni söyleyerek eğlenirler.

<https://www.youtube.com/watch?v=QpHVDxRQhfs>

Deveci Oyunu

- Seyircinin de katıldığı toplu dans yapılır
- Deveci iki gelinle köye gelir
- Eşkya gelinleri kaçırmak ister.
- Eşkya, deveciyi öldürür. Gelinler ağıt yakar.
- Katip, eşkıya ile evlerden yiyecek, “para” toplar.
- Yiyecekler alınınca deveci dirilir.
- Dirilmesi toplu dansla kutlanır.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

Tülü Tabak

Kalanda ayı ve Eđlenceleri

Anadolu'da 21 Aralık ve 31 Ocak kışın en sert dönemi olarak tanımlanır ve Arapça Zemheri (kış-uğultu) olarak adlandırılır. Doęu Karadeniz bölgemizde bu döneme Kalandar denilir.

Kalandar geceleri, kalabalık gruplar halinde köy evlerini dolaşan gençler ve çocuklarkenellikle kemeñçe (nadiren tulum veya kaval) eşliğinde horonlar ve çeşitli kılıklara girip,seyirlik oyunlar oynayarak köydeki tüm evleri gezerler bunlardan yiyecek maddeleri ve paratoplarıardı. Bir evin önüne gelindiğinde 'bereket' temalı Kalandar tekerlemeleri söylenir ve evsahibinin maddi durumuna göre çeşitli hediyeler vermesi beklenirdi.

Karakoncolos

Kalandar gecesı köy gençleri yukarıda anlatıldığı gibi 7 ayrı evden topladığı un, yağ ve tuz ile aynı gece, dört yol ağız olan bir yerde (cinlerin olaya karışması isteniyor demek ki) 7 ayrıçitten (Rumca 'frahti') yakışan ateşte çok tuzlu çörekler pişirir ve bu çörekten yiyen gençlerin(özellikle genç kızlar) o gece rüyalarında evlenecekleri kişiyi göreceklerine inanılırdı. Dört yolağızında yakılan ateş kendiliğinden sönyorsa cinlerin ateşe çış yaparak söndürdükleridüşünölmekte ve bir başka dört yol ağız aranmaktaydı. Malzemelerin toplaması, yoğurulmasıve pişirme işleri yapılırken gerek evin büyük oğıu (portikal) gerekse küçük oğıu (kofterir) hiçkonuşmazdı. Geleneğıe sonradan eklenen bir uygulama ise rüyaya yatmadan önce 2 rekâtnamaz kılınmasıdır ki batıl geleneğın yok olmaması için İslami itirazları yumuşatmak içinuydurulmuş olmalıdır.

EGİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

KARAKUS
EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMAKTADIR

KAYNAKÇA ve OKUMA LİSTESİ

- ★ **Metin And (2020) Dionisos ve Anadolu Köylüsü. YKY. İstanbul**
- ★ **Nurhan Karadağ (1978) Köy Seyirlik Oyunları. TİBKY. Ankara.**
- ★ **Metin And (2003) Oyun ve Büğü. YKY. İstanbul.**
- ★ **Ç. Ç. Sinmez ve A. Yiğit () Sivas Folklorunda Davar Yüzü (Saya Gezme) ve Koç Katım Töreni.**
- ★ <https://www.turkedebiyati.org>
- ★ **Pertev Naili Boratav (1988) Türk Halk Edebiyatı Gerçek Yayınları. İstanbul.**
- ★ **Erman Altun (2004) Türk Halk Edebiyatına Giriş. Kitapevi Yayınları. İstanbul.**
- ★ <https://ozhanozturk.com/>

İsmail KARAKUŞ
karakus@ankara.edu.tr

